

Forfatter:
Fie Sørensen
Tunie Larsen

JØDEDOM

Jødedom

Den jødiske historie

1000 fvt.

Kongeriget Israel findes, under blandt andet David.
Templet i Jerusalem bygges mellem 1000-589 fvt.

0-940 fvt

Israel splittes.

0-587 fvt

Babylon erobrer Jerusalem og ødelægger templet.
"Babylonsk fangeskab". De tager alle jøderne og tager dem til Babylon og tager dem til fange. Sortere de kloge, fra de mindre kloge, da de mindre kloge ikke kan finde ud af at gøre oprør.

539

→ Jøderne vender hjem.
Genopbygger templet (Bliver kaldt Davids templet).
Forkyndelsen af Toraen fortsætter.

65 fvt.

Romerne ankommer

70 evt.

Templet ødelægges

135

Jødernes smides ud af Israel

1800 - tallet

Jødisk nationalisme
Theodor Herzl er grundlægger af ideen om en jødisk stat.

1948

Staten Israel opstår

Begreber

Zionisme

Jødisk nationalisme

Den bevægelse, der resulterede i oprettelsen af den moderne jødiske stat, Israel.

Tanakh

Den jødiske beskrivelse for en samling skrifter, der i kristen tradition kaldes Det Gamle Testamente.

→ Den jødiske bibel kaldes også TaNaKh.

Torah

Læren (den vigtigste)

Neviim

Profeterne

Khetuvim

Skrifterne.

Torah

Indeholder de fem mosebøger.

1. Beretningerne om verdens skabelse, menneskenes urhistorie og syndfloden.

Dernæst patriarkfortællingerne om Abraham, Isak og Jakob som det jødiske folks stamfædre. 2. Mosebog.

I 3-5 Mosebog findes fortællinger fra folkets 40 år i ørkenen indtil Moses' død lige inden erobringen af det forjættede land.

→ Hovedemnet i disse skrifter er Moselovens bestemmelser.

Hvorfor er Torah vigtigst i Tanakh?

Fordi det er der de 10 bud er i, altså levreglerne står der i.

Det er der, de kan finde alle svarene på god livsførelse.

Den direkte linje til Gud og myterne.

Synagoge

Religiøst samlingspunkt.

→ En jødisk kirke/ religiøst sted.

Rabbi

Ordet betyder religiøs lærer.

Lærer → ment i en religiøs betydning

Hvad laver en rabbi?

Ligesom vi i kristendommen har en præst, har jøderne en Rabbi.

Rabbien foretager religiøse handlinger og fortolker de hellige skrifter.

Hvorfor mon Jesus blev kaldt rabbi af sine disciple?

- Fordi han var sine disciples lærer.
  - De så ham som religiøs lærer.
  - Rabbi krævede på den tid ikke nogen speciel uddannelse.

Forfatter:

Fie Sørensen

Tunie Larsen

Mishnah

Mishnah er det vigtigste ud af 2 bøger i det store rabbiniske værk Talmud.

Talmud

Det store rabbiniske værk, som Mishnah er kernen i

Tolkningen af Torah (En samling af bøger(2))

→ Talmud er en samling af mundtlige overleveringer af fortolkninger af Tanakh

Sabbat

Fra fredag eftermiddag til søndag eftermiddag er der sabbat.

De må ikke arbejde (Madlavning ses også som arbejde).

Lovreligion

Da den baserer sig på lovene.

Hvornår og hvordan er jødernes liv påvirket af religionen?

- Både i dagligdagen og i hele livet

Omskærelse og navngivning

- En nyfødt jødisk dreng skal omskæres, når han er otte dage gammel. De får efterfølgende et jødisk navn. (Foregår derhjemme, af en særligt uddannet "Mohel").
- Piger derimod bliver navngivet i synagogen, i reglen på den første sabbat efter fødslen, hvor faderen kaldes op Toraen.

Religiøs undervisning

I ultraortodokse, - religiøs børnehave i 3 års alderen.

Som 5 årig

→ "heder", grundskole, som lægger stor vægt på læsning af Torah og senere Talmud.

Som 13 årig

→ "yeshiva", hvor de bliver indtil de er giftefærdige i 18 års alderen.

Bar Mitzvah

→ drenge, når de er 12 år

Bat Mitzvah

→ piger, når de er 13 år

→ Svarer til konfirmationen i kristendommen

Jødisk overgangsritual fra barndom til voksen.

Bryllup og ægteskab

- Giftes når man er mellem 18 og 20 år.

Død og begravelse
<ul style="list-style-type: none">
• De følger en sørgetid, der gennemgår et bestemt mønster.<ul style="list-style-type: none">
◦ Først syv dages intens sorg med bestemte bønner og ceremonier, derefter 30 dage (et år hvis det gælder forældres dødsfald), hvor man stadig følger bestemte regler for livsførelsen, men gradvist genoptager det normale liv.
Kalendersystem
<ul style="list-style-type: none">
• Indretter efter de jødiske helligdage
Moselovene
<ul style="list-style-type: none">
• De 10 bud
Religiøs indretning af hjemmene
<ul style="list-style-type: none">
• Religiøse symboler fx lysestager.
• Religiøs tilberedning af maden.
• Kosher → Rent (<i>Svarer til halal begrebet i Islam</i>)
Religiøse bønner
<ul style="list-style-type: none">
• Shemar-bønnen siges som det første når et barn fødes og bruges også når folk dør.<ul style="list-style-type: none">
◦ Bønnen rettes mod Jerusalem → Axis Mundi.
Guds almægtighed
<ul style="list-style-type: none">
• Som skabelsens gud, er Gud den vældige, der er højt ophøjet over menneskene.
• Verdens skaber<ul style="list-style-type: none">
◦ → Gud styrer verdens gang.
• Gud er omnipotent<ul style="list-style-type: none">
◦ → Alle steder på en gang.
Guds retfærdighed
<ul style="list-style-type: none">
• Guds væsen er uigennemskueligt og der gives derfor ingen fornuftig og gennemskuelig forklaring på lidelsens og det ondes problem<ul style="list-style-type: none">
◦ Han straffer og belønner sit folk og det enkelte menneske alt efter om hans love og ordninger for mennesker overholdes.
• Græs lader du gro til kvæget, og planter til tjeneste for mennesker, så der frembringes brød af jorden og vin, der giver mennesker glæde.
• Du lader kilder springe frem i dalene, mellem bjergene baner de sig vej, de giver vand til alle de vilde dyr, vilde æsler får slukket deres tørst
• Guds retfærdighed kan også ses i befrielsen fra slaveriet.

Forfatter:

Fie Sørensen

Tunie Larsen

Guds krav til mennesket

- Kun Jahve må dyrkes af israelitterne, selvom der er andre guder til.
- Pagterne stiller en række krav.
- De har ikke ret til at stille spørgsmålstejn ved Guds retfærdighed.

Guds natur

Gud giver, men han forventer også at modtage.

→ **Do ut des forhold** - Et 'noget for noget forhold'.

Ubarmhjertig overfor folk der afviger hans bud.

- Fx syndfloden - kun Noah og hans dyr overlever.
- Sodoma og Gomorra.
- Babelstårnet.

Powerpoint

Jødedommen er en national religion

- Første jødiske pagt med Gud
  - Abraham, hans søn Isak og barnebarn Jakob bliver det jødiske folks stamfader

Moses:

- Jakob og hans 12 sønner udvandrer til Egypten
  - I Egypten bliver de med tiden gjort til slaver for faraoen (Egyptens konge)
- Gud udpeger Moses til at føre jøderne ud fra Egypten igen (Exodus)
  - Fejres hvert år i påsken som en af grundfortællingerne i jødisk historie

Guds anden pagt

- Jøderne vandrer i 40 år i ørkenen
  - Gud laver en ny pagt med jøderne
    - Gud giver jøderne 10 bud som de skal overholde
    - Den jødiske grundlov – senere suppleret med 613 levere regler
    - Gud giver dem i stedet for Israel som deres land!
      - Med Guds hjælp erobres Israel og man opretter et jødisk kongedømme
- **Omkring år 1000 fvt**
  - Det jødiske kongerige samlet under kong Saul
  - De næste konger er David og Salomon
    - **Kong David** bliver i jødisk historie set som den største af alle konger; kriger og tæt med Gud
    - **Salomon** bygger et tempel til Davids ære
      - Davidstemplet i Jerusalem
- Indbyggerne i Israel var det oprindelige jødiske folk
  - Jøderne kan hedde forskelligt

- Hebræere, Israelitter, Jøder
  - jøder er den religionsfaglige betegnelse
  - Jødedommens historie er omtalt i Det Gamle Testamente
    - Abraham omtales i 1. Mosebog, kap.12
    - Abraham slutter en pagt med Gud
      - Abraham lover at lade alle mænd i sin slægt omskære
      - Gud lover at gøre Abrahams slægt til sit udvalgte folk OG sikre det vækst og succes
- **I 587 fvt** angriber og erobrer Babylons konge Nebukadnesar Israel og ødelægger templet i Jerusalem
  - Bortfører den israelske elite til Babylon
    - Det babylonske eksil varer til 539 fvt.
      - Herefter genopbygges templet i Jerusalem!
- **Den jødiske religion omkring år 0:**
  - Israel bliver besat af Romerriget ca. År 63 fvt.
    - Dette er ikke længere mytologisk tid
    - Templet er i denne periode meget vigtig for jøderne
      - Templet er Guds bolig og det er her Pagtens Ark står
        - Overholdelsen af de jødiske love og de 10 bud er også vigtig
        - Skriftkloge (farisæere) tolkede på Guds bud i testamenterne

Og hvad så med Jesus?

- Messias - tanken
  - Drømmen/forventningen fra jøderne var, at Messias (den salvede = en konge) ville komme og frelse jøderne fra Romerne
    - Messias blev set som en ny Kong David
      - En stærk konge, der med magt ville smide Romerne ud af Israel.
        - Således levede Jesus ikke op til jødernes forventninger om Messias

Forfatter:
Fie Sørensen
Tunie Larsen

Model 1: De 7 dimensioner (Jødedom)

	Navn for dimension	Forklaring	Eksempler	Jødedom
1.	Den rituelle og praktiske dimension	Formelle og uformelle ritualer, skikke og vaner	Bøn, ofringer, Overgangsritualer	Bar/Bat mitzvah
2.	Den oplevelsesmæssige og emotionelle dimension	Almindelige og ualmindelige religiøse oplevelser, psykologisk set	Mystik, ekstase, besættelser, ud af kroppen-oplevelser	at be ved grædemuren
3.	De mytiske og narrative dimension	Hele fortællesiden af religionen, myter, legender, religiøse beretninger osv.	Skabelsesmyter, legender, helgenbiografier	Skabelsesberetningen, syndfloden, syndefaldet, Kain og Abel.
4.	Den dogmatiske og filosofiske dimension	systematisering af religionens lære. Intellektuelt bearbejdet	Filosoffer og teologers kommentarer til de hellige skrifter og prædikener	
5.	Den etiske og juridiske dimension	Grundlæggende etiske regler. Retningslinjer for den enkeltes livsførelse og for samfundets indretning	De 10 bud Den gyldne regel Sharia	De 10 bud 613 levere regler
6.	Den sociale og institutionelle dimension	Religionernes interne organisation og dens samspil med det omgivende samfund. Regler for autoritet/rangorden	Kirkens organisation Sangha - Den buddhistiske munkeorden	
7.	Den materielle dimension	Religionens udtryk i geografi, bygninger, genstande og kunst	Hellige steder; kirker, moskeer. Udsmykning, billeder, statuer	Kana'ans land?